

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 116/2021-11

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 4. februára 2021 v senáte zloženom z predsedu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a zo sudcov Petra Straku a Martina Vernarského predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], obaja [REDACTED], zastúpených Advokátskou kanceláriou AZARIOVÁ & RUŽBAŠÁN Law firm s. r. o., Kmeťova 26, Košice, v mene ktorej koná advokát JUDr. Róbert Ružbašán, pre namietané porušenie ich základného práva podľa čl. 46 ods.1 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 18 CoE 188/2019 z 8. januára 2020 a uznesením Okresného súdu Bratislava III sp. zn. 37 Em 9/2017 z 12. júna 2019 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDACTED] a [REDACTED] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 22. apríla 2020 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľov, ktorou sa domáhajú zrušenia v záhlaví uvedených rozhodnutí vydaných v konaní o výkon rozhodnutia vo veci maloletých.

2. Sťažovatelia sa ako starí rodičia maloletej [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ], narodenej [REDAKOVANÉ] (ďalej len „maloletá“), v konaní pred všeobecnými súdmi domáhali výkonu rozsudku Okresného súdu Svidník sp. zn. 3 P 25/2015 z 19. septembra 2016 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Prešove sp. zn. 18 CoP 3/2017 z 26. júna 2017 (ďalej len „rozhodnutia o úprave styku“), ktorými bol upravený styk sťažovateľov s maloletou. Ústavnou sťažnosťou napadnutým uznesením Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 37 Em 9/2017 z 12. júna 2019 v spojení s uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 18 CoE 188/2019 z 8. januára 2020 bol ich návrh na nariadenie výkonu rozsudku zamietnutý.

3. Z ústavnou sťažnosťou napadnutých rozhodnutí vyplýva, že všeobecné súdy nepovažovali nariadenie výkonu rozhodnutia za súladné s najlepším záujmom dieťaťa z dvoch dôvodov. Prvým bola skutočnosť, že maloletá sa spolu s matkou v septembri 2017 presťahovala do [REDAKOVANÉ], a teda vzdialenosť miesta bydliska maloletej od miesta určenej realizácie styku (okres [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] alebo [REDAKOVANÉ]) tvorí objektívnu prekážku pre nariadenie styku, ktorý má prebehnúť bez prítomnosti matky.

4. Druhým bola skutočnosť, že maloletá styk so starými rodičmi dlhodobo odmieta. Krajský súd pritom poukázal na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), podľa ktorej výkon práv (rodiča, resp. inej blízkej osoby) na styk s dieťaťom nemôže prevážiť nad najlepším záujmom dieťaťa. Povinnosť štátnych orgánov prijať opatrenia, ktoré umožnia kontakt s dieťaťom, nie je absolútna, dôležitý faktor predstavujú

porozumenie a spolupráca všetkých zúčastnených aktérov. Štátne orgány majú síce vyvíjať snahu, aby tejto spolupráci napomohli, ale ich povinnosť využiť donucovanie prostriedky je obmedzená záujmami a právami dotknutých osôb, osobitne najlepším záujmom dieťaťa. Článok 8 ani 9 dohovoru podľa krajského súdu v žiadnom prípade neoprávňuje rodiča, identicky ani inú blízku osobu, žiadať prijatie takých opatrení, ktoré by poškodzovali zdravie a vývoj dieťaťa. Ak dieťa vyslovene styk odmieta, je podľa ESLP použitie donucovacích prostriedkov kontraproduktívne, pretože môže mať za následok degradáciu vzťahov medzi dieťaťom a neempatickým rodičom (inou oprávnenou osobou). Uvedené kritéria pre vylúčenie styku medzi dieťaťom a rodičom je podľa krajského súdu možné bezvýhradne použiť i na posudzovanie vzťahov medzi dieťaťom a starými rodičmi, ktoré už z prirodzenej línie potomstva nedosahujú intenzitu citového vzťahu predpokladaného medzi rodičom a dieťaťom.

5. V konaní bola preukázaná úzkostná vnútorná obava maloletej z realizácie stretnutí so sťažovateľmi, čo súdy viedlo k záveru, že za súčasnej situácie nie je bezprostredný výkon rozhodnutia v súlade s jej najlepším záujmom. Uvedený záver vyplynul jednak zo záverov odborníkov z oblasti detskej psychológie a psychiatrie, zo správ detskej lekárky maloletej, ako aj z vyjadrení maloletej, ktorá dlhodobo vyjadruje obavy a hlboký vnútorný strach so stretnutia so sťažovateľmi, vyplývajúci z prežitých negatívnych zážitkov. Tieto obavy opakovane uviedla aj na pohovore s opatrovníkom 16. apríla 2019. Dočasný ústup od realizácie styku odporúčal aj opatrovník dieťaťa. Odvolací súd poukázal na potrebu rešpektovať názor a emočné obavy maloletej, ktoré vyhodnotil ako skutočné, dieťaťu vlastné prejavy, ktoré nie sú naučené ani prevzaté od inej osoby (matky). Maloletá je podľa súdu vzhľadom na svoj vek už schopná formulovať a vyjadrovať svoje pocity v miere, ktorú je potrebné brať na zreteľ. Krajský súd v závere uvádza, že maloletá v dôsledku napätých vzťahov v rodine vyvolaných rozvodom rodičov prežívala duševnú traumu, ktorá vyústila do potreby odbornej pomoci psychológa a psychiatra. Zo záverov odborníkov vyplýva, že maloletá sa postupne upokojuje a je potrebné v nej budovať pocit dôvery v sťažovateľov. Krajský súd na sťažovateľov apeloval, aby rešpektovali kroky smerujúce k tomu, aby pomohli dieťaťu prekonať jeho vnútorný strach a dosiahli u neho pocit dôvery a bezpečia, pričom odkázal na odporúčania okresného súdu,

ktorý sťažovateľom poskytol poučenie o možnostiach riešenia situácie (prostredníctvom mediátora či asistovaného styku).

6. V závere sa krajský súd vyjadril k námietke sťažovateľov, že nemali možnosť vyjadriť sa k správe opatrovníka dieťaťa a správe zo psychologického vyšetrenia dieťaťa, a to v tom zmysle, že im táto možnosť bola umožnená v konaní pred odvolacím súdom, takže spravodlivosť procesu ako celku bola zachovaná.

7. Sťažovatelia namietajú, že v konaní došlo k porušeniu ich práva na spravodlivý proces, keďže im okresný súd nedal možnosť vyjadriť sa ku všetkým dôkazom. Porušené teda bolo ich právo na kontradiktórny proces a aj na prístup k súdu. Krajský súd žiadnym relevantným spôsobom neodôvodnil námietky sťažovateľov vyjadrené v podanom odvolaní voči dotknutým dôkazom. Preto jeho rozhodnutie považujú za svojvoľné.

8. Sťažovatelia ďalej uvádzajú, že napadnutými rozhodnutiami bolo porušené aj ich právo na rodinný život. Všeobecné súdy vôbec nesledovali najlepší záujem dieťaťa, ktorý už bol starostlivo posúdený v rozsudkoch o úprave styku. Všeobecné súdy rozhodujúce o nariadení styku právoplatné rozhodnutia o úprave styku, podľa ktorých bol styk starých rodičov s maloletou v jej záujme, v podstate popreli.

9. Sťažovatelia vzhľadom na ujmu, ktorú v dôsledku neumožnenia kontaktu s maloletou utrpeli a ktorá spočíva v obrovskej beznádeji a bezmocnosti zo straty osobného kontaktu, ale aj v strate dôvery v slovenský súdny systém, žiadajú priznanie finančného zadosťučinenia vo výške 2 500 € každému z nich. Žiadajú, aby ústavný súd vyslovil porušenie označených práv, napadnuté rozhodnutia zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie a priznal im náhradu trov konania.

II.

10. Ústavný súd sa najprv zaoberal splnením podmienok na prerokovanie ústavnej sťažnosti v zmysle zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky

a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). Po oboznámení sa s návrhom sťažovateľov konštatuje, že v časti, v ktorej ústavná sťažnosť smeruje proti rozhodnutiu okresného súdu, ide o návrh, na prerokovanie ktorého nemá právomoc. Vo vzťahu k predmetnému uzneseniu okresného súdu disponovali sťažovatelia opravným prostriedkom (odvolaním), ktorý aj využili. Poskytnutie ochrany v prípade potenciálneho porušenia dotknutých článkov ústavy v danom prípade spadalo do právomoci krajského súdu, čo v zmysle § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde vylučuje právomoc ústavného súdu. Preto ústavný súd návrh v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci.

11. V časti, v ktorej ústavná sťažnosť smeruje proti rozhodnutiu krajského súdu, je právomoc ústavného súdu zachovaná. Sťažovatelia sú osobami oprávnenými na podanie ústavnej sťažnosti a sú riadne zastúpení, ich návrh spĺňa obsahové náležitosti vyžadované zákonom o ústavnom súde a je podaný včas. Ústavný súd sa ďalej zaoberal otázkou prípustnosti sťažnosti v zmysle § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde. V súlade s týmto ustanovením sú sťažovatelia pred podaním ústavnej sťažnosti povinní vyčerpať všetky účinné a dostupné prostriedky na ochranu ich práva. V danom prípade prichádza do úvahy podanie dovolania podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), keďže sťažovatelia namietajú porušenie svojho základného práva na spravodlivý proces, konkrétne na kontradiktórnosť konania, čo spadá pod označený zákonný dovolací dôvod. Avšak s ohľadom na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9 Cdo 13/2020 zo 17. júna 2020 (body 8 – 12), podľa ktorého rozhodnutie krajského súdu vydané v konaní o návrhu na výkon rozhodnutia vo veci maloletých nie je „rozhodnutím vo veci samej“ ani „rozhodnutím, ktorým sa konanie končí“ v zmysle § 420 CSP, musí ústavný súd nateraz (kým najvyšší súd tento názor neprekoná vlastnou judikatúrou či v dôsledku zásahu ústavného súdu) vysloviť pochybnosť o dostupnosti a účinnosti tohto opravného prostriedku vo vzťahu k rozhodnutiam daného typu, akým je aj ústavnou sťažnosťou napadnuté rozhodnutie. Za daných okolností nemožno od sťažovateľov spravodlivo vyžadovať podanie dovolania. Ústavný súd preto návrh považuje za prípustný v zmysle § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

III.

12. Podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní uznesením odmietnuť návrh na začatie konania, ktorý je zjavne neopodstatnený. Uvedené ustanovenie dáva v záujme racionality a efektivity konania ústavnému súdu právomoc posúdiť opodstatnenosť návrhu ešte predtým, než dospeje k záveru, že o návrhu rozhodne meritórne. Námietky sťažovateľov je možné zhrnúť do dvoch kategórií, a to námietky týkajúce sa zásahu do práva na spravodlivý proces a námietky týkajúce sa porušenia práva na rodinný život.

13. Po prvé, sťažovatelia namietajú porušenie práva na spravodlivý proces (resp. na súdnu ochranu) v dôsledku nerešpektovania zásady kontradiktórnosti konania okresným súdom, ktorý im nedal možnosť vyjadriť sa ku všetkým podkladom pre rozhodnutie. V tejto súvislosti spochybňujú tiež rozhodnutie krajského súdu, ktorý sa podľa ich slov nevyjadril k ich námietkam voči dôkazom, s ktorými boli sťažovatelia oboznámení až spolu s uznesením okresného súdu. K tomu ústavný súd uvádza, že porušenie zásady kontradiktórnosti konania pred súdom prvého stupňa uznal aj krajský súd, avšak, ako uviedol vo svojom rozhodnutí, toto porušenie bolo napravené v odvolacom konaní, v rámci ktorého sťažovatelia už mali možnosť sa k dotknutým dôkazom vyjadriť, čo aj využili (čím sa situácia odlišuje od situácie posudzovanej v náleze sp. zn. I. ÚS 49/01 z 19. decembra 2001, na ktorý v sťažnosti odkazujú sťažovatelia). V posudzovanom konaní pred všeobecnými súdmi, ktoré je v súlade s judikatúrou ESĽP, treba hodnotiť ako jeden celok (napr. rozhodnutie ESĽP vo veci Bácsa proti Českej republike z 23. 10. 2006, č. 9457/03, ďalej len „Bácsa proti ČR“), tak boli garancie vyplývajúce z čl. 6 ods. 1 dohovoru, resp. čl. 46 ods. 1 ústavy, medzi ktoré patrí aj právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom (špecificky zaručené v čl. 48 ods. 2 ústavy), dodržané. Pokiaľ ide o námietku, podľa ktorej sa krajský súd relevantným spôsobom nevyjadril k výhradám sťažovateľov uplatneným v odvolaní, ústavný súd konštatuje, že sťažovatelia nekonkretizujú, k čomu sa mal krajský súd nedostatočne vyjadriť. Preto postačí na rovnako všeobecnej úrovni konštatovať, že krajský súd sa zaoberal všetkými odvolacími námietkami zhrnutými v bode 2 napadnutého uznesenia, a to v bode 15 (pokiaľ ide o spochybňovanie

záveru o existencii faktickej prekážky pri realizácii styku), 22, 23 (pokiaľ ide o relevanciu záverov z psychologických vyšetrení a údajné preberanie názorov matky maloletej dieťaťom) a 24 (pokiaľ ide o tvrdenia o úmyselnom bránení styku matkou). Z napadnutého rozhodnutia teda vyplýva, že krajský súd adresoval všetky (ústavnému súdu známe) výhrady sťažovateľov uplatnené v odvolaní.

14. Po druhé, sťažovatelia tvrdia zásah do ich práva na rodinný život v dôsledku skutočnosti, že všeobecné súdy v skutočnosti nesledovali najlepší záujem dieťaťa, pretože ten už bol vyhodnotený v rozhodnutiach o úprave styku a v konaní o výkon rozhodnutia súdy rozhodli v rozpore so skôr určeným záujmom dieťaťa (ktorý spočíval v udržiavaní kontaktov so sťažovateľmi). K tomu treba uviesť, že v konaní o výkon rozhodnutia už nie je možné spochybňovať právo na styk oprávnenej osoby s dieťaťom ako také, resp. jeho rozsah. Otázka, či a v akom rozsahu je styk oprávnenej osoby s dieťaťom v záujme dieťaťa, už bola zodpovedaná v konaní o úprave styku. Rodič je povinný toto rozhodnutie rešpektovať. Zároveň však platí, že súdy rozhodujúce o nariadení výkonu nesmú pristupovať k veci automaticky a necitlivo a aj v tomto nadväzujúcom konaní musia starostlivo zohľadňovať *predovšetkým záujem maloletého*, ale aj jeho názory, prania a pocity, pokiaľ je dieťa schopné ich vyjadriť. Na dieťa nie je možné nazerať ako na objekt výkonu rozhodnutia, ale ako na svojbytný subjekt, ktorý má svoju vlastnú vôľu. Postoj, pranie dieťaťa je jedným z hľadísk, ktoré musia súdy pri hľadaní najlepšieho záujmu dieťaťa zohľadniť. Pritom je, samozrejme, potrebné prihliadať na jeho vek, rozumovú a emocionálnu vyspelosť a tiež zvážiť mieru objektivity (nezávislosti) jeho postoja.

15. V posudzovanom prípade všeobecné súdy všetky tieto východiská zohľadnili, pričom po ich zohľadnení dospeli k záveru, že matku nie je možné „sankcionovať“ za to, že styk s maloletou neprebíha v súlade s rozhodnutiami o úprave styku, pretože je to v prvom rade maloletá, kto styk odmieta. Súdy neprehodnocovali rozhodnutie o úprave styku, no pri rozhodovaní o nariadení výkonu rozhodnutia zohľadňovali okolnosti, ktoré nastali po právoplatnosti rozhodnutí o úprave styku, ako je presťahovanie maloletej z východného Slovenska do Bratislavy a predovšetkým odmietavý postoj samotnej

maloletej k stretnutiam so starými rodičmi. Odmietavý postoj maloletá vyjadrila aj na pohovore s opatrovníkom, pri ktorom výslovne uviedla, že so starými rodičmi zo strany otca sa nechce stretávať, a to pre prežitý negatívny zážitok z minulosti, a ďalej, že z nich má strach. Tieto vyjadrenia a pocity maloletej boli v súdnom konaní objektivizované aj závermi lekárskeho správ a psychologických posudkov. Na základe vykonaného dokazovania dospeli k súdy k záveru, že bezodkladný výkon rozhodnutia nie je s ohľadom na jej psychické rozpoloženie a vzťah k starým rodičom v záujme maloletej, pričom odporučili zúčastneným riešenie situácie prostredníctvom mediátora. Upozornili tiež, že nevyužitie možnosti poradenstva prostredníctvom tretej osoby budú súdy hodnotiť ako sledovanie vlastného záujmu odmietajúceho účastníka, a nie sledovanie najlepšieho záujmu maloletého dieťaťa.

16. Napadnuté rozhodnutia rešpektujú východiská stanovené judikatúrou ESLP, podľa ktorej štát má síce pozitívny záväzok prijať opatrenia smerujúce k rešpektovaniu rodinného života, k čomu patrí aj zabezpečenie plnenia súdnych rozhodnutí (rozsudok vo veci Fiala proti Českej republike z 18. 7. 2006, č. 26141/03, § 94), avšak nie je možné požadovať prijatie opatrení, ktoré by poškodzovali zdravie (vrátane toho duševného, pozn.) a rozvoj dieťaťa (Fiala proti Českej republike, § 96 alebo rozsudok veľkého senátu ESLP vo veci Elsholz proti Nemecku z 13. 7. 2000, č. 25735/94, § 50). Najlepší záujem dieťaťa môže v odôvodnených prípadoch prevážiť nad záujmom jedného z rodičov. Uvedené platí o to viac, že predmetom posudzovaného prípadu je vzťah starých rodičov k vnučke, ktorý síce spadá pod čl. 8 dohovoru (rozsudok vo veci Marckx proti Belgicku z 13. 6. 1979, č. 6833/74, § 45 alebo vo veci Bronda proti Taliansku z 9. 6. 1998, č. 22430/93 § 51), ale svojou povahou a intenzitou ide o vzťah odlišný od vzťahu medzi rodičmi a dieťaťom (Kruškić proti Chorvátsku, § 110; Mitovi proti Bývalej Juhoslovanskej republike Macedónsko, § 58). Ústavný súd po posúdení napadnutého rozhodnutia nezistil, že by všeobecné súdy nesledovali najlepší záujem maloletej. Naopak, z odôvodnení ich rozhodnutí vyplýva, že práve záujem maloletej bol pre posúdenie veci prvoradý a za daných okolností prevážil nad záujmom sťažovateľov.

17. S ohľadom na uvedené ústavný súd odmietol návrh sťažovateľov v časti, v ktorej smeroval proti uzneseniu okresného súdu, pre nedostatok právomoci na jeho prerokovanie podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde a v časti smerujúcej proti uzneseniu krajského súdu návrh odmietol ako zjavne neopodstatnený podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. februára 2021

Robert Šorl
predseda senátu